

Προς τα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου και
της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος
της Βουλής των Ελλήνων

Αθήνα, 22/05/2022

Αρ. Πρωτ. 16/2022

Υπόμνημα του Green Tank επί του σχεδίου νόμου του ΥΠΕΝ: «Εθνικός Κλιματικός Νόμος – Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»

Γενικά Σχόλια

Ο προτεινόμενος εθνικός κλιματικός νόμος αποτελεί μια πολύ σημαντική μεταρρύθμιση για την κλιματική πολιτική της χώρας. Σε σχέση με το νομοσχέδιο που τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση τον Νοέμβριο του 2021, παρατηρείται μια γενικευμένη οπισθοχώρηση της φιλοδοξίας σε διάφορους τομείς, η οποία ωστόσο έρχεται σε αντίθεση με το πνεύμα των μεταρρυθμίσεων που δρομολογούνται αυτή την περίοδο στην Ευρώπη τόσο στο πλαίσιο του REPowerEU όσο και της νομοθετικής δέσμης “fit for 55”.

Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος εθνικός κλιματικός νόμος έρχεται προς ψήφιση στη Βουλή στον απόηχο της δημοσίευσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του σχεδίου [REPowerEU](#) για την απεξάρτηση της Ευρώπης από το ρωσικό ορυκτό αέριο ως το 2027, το οποίο θα οδηγήσει σε επιτάχυνση και όχι επιβράδυνση της πράσινης μετάβασης. Επιπλέον, βρισκόμαστε εν μέσω μεγάλων αλλαγών στην ευρωπαϊκή ενεργειακή και κλιματική νομοθεσία στο πλαίσιο της δέσμης νομοθεσίας για την προσαρμογή στον στόχο του -55 % («Fit for 55»). Ανάμεσα σε αυτούς τους φακέλους ξεχωρίζει η [αναθεώρηση της Οδηγίας για το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών](#) (ΣΕΔΕ), η οποία επηρεάζει απευθείας την τιμή του άνθρακα και το λειτουργικό κόστος μονάδων καύσης ορυκτών καυσίμων, πράγμα που ειδικά στην τρέχουσα συγκυρία κρίσης ενεργειακών τιμών, αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Όσον αφορά στο REPowerEU, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προτείνει τα παρακάτω μέτρα πολιτικής στα οποία διοχετεύει αθροιστικά οικονομικούς πόρους 288 δις ευρώ ως το 2030:

- Αύξηση της διείσδυσης ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας το 2030 από το 40 % στο 45 % με υπερδιπλασιασμό της υφιστάμενης ισχύος φωτοβολταϊκών μέσα στα επόμενα 3 χρόνια (320 GW) και τετραπλασιασμό ως το 2030 (600 GW).
- Αύξηση του δεσμευτικού στόχου ενεργειακής απόδοσης από 9 % σε 13 % σε σχέση με τις προβλέψεις του 2020 για το 2030 και διπλασιασμό του ρυθμού εγκατάστασης αντλιών θερμότητας (10 εκατομμύρια νέες αντλίες ως το 2027).

- Υπερδιπλασιασμό των στόχων για παραγωγή βιομεθανίου και χρήσης πράσινου υδρογόνου πρωτίστως για την απανθρακοποίηση της βιομηχανίας και των μεταφορών.

Σε ό,τι αφορά το ΣΕΔΕ, οι βουλευτές της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Ευρωκοινοβουλίου ψήφισαν, μεταξύ άλλων:

- Υπέρ της αύξησης της κλιματικής φιλοδοξίας της ΕΕ στο -67% το 2030, στέλνοντας έτσι ένα ηχηρό μήνυμα σε όσους οραματίζονται μια επιστροφή στον λιγνίτη και τον λιθάνθρακα σε ολόκληρη την Ευρώπη.
- Ταχύτερη μείωση των δωρεάν δικαιωμάτων εκπομπών για τη βιομηχανία και πλήρη κατάργησή τους το 2030, πέντε χρόνια νωρίτερα από την πρόταση της Κομισιόν.
- Γενναία αύξηση του Ταμείου που προορίζεται για την απανθρακοποίηση της βιομηχανίας, το «Ταμείο Κλιματικών Επενδύσεων». Αυτό σημαίνει ότι πλέον η προτεραιότητα των επενδύσεων στη βιομηχανία δεν είναι η προώθηση της καινοτομίας, αλλά η όσο το δυνατόν πιο γρήγορη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.
- Την εφαρμογή του νέου ΣΕΔΕ (ETS2) για τα κτίρια και τις οδικές μεταφορές.

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, ο κλιματικός νόμος λοιπόν της Ελλάδας θα πρέπει να συγχρονιστεί με τη νέα ευρωπαϊκή πραγματικότητα, που ζητά επιτάχυνση της μείωσης των εκπομπών και της στροφής στην καθαρή ενέργεια σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Το εν λόγω σχέδιο νόμου περιέχει πολλά προοδευτικά στοιχεία όπως τον ορισμό φιλόδοξων κλιματικών στόχων για το 2030, το 2040 και το 2050 αλλά και τη θέσπιση διαδικασίας κατάρτισης τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα για επτά τομείς της οικονομίας. Αυτού του είδους οι προϋπολογισμοί που περιλαμβάνονται στους πιο προοδευτικούς κλιματικούς νόμους της Ευρώπης, θα αποτελέσουν προϊόν διαβούλευσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, θα συμβάλλουν στην καλύτερη παρακολούθηση της κλιματικής πορείας της χώρας, στην εμπλοκή όλων των τομέων της οικονομίας στην επίτευξη των κλιματικών στόχων και θα διασφαλίσουν παράλληλα ότι οι σωρευτικές εκπομπές με τις οποίες η Ελλάδα θα επιβαρύνει την ατμόσφαιρα θα είναι οι ελάχιστες δυνατές. Ο κλιματικός νόμος θεσπίζει επίσης αρκετούς επιμέρους φιλόδοξους στόχους όπως την υποχρεωτική κάλυψη τουλάχιστον του 30% των επιφανειών των μεγάλων κτιρίων με συστήματα αξιοποίησης της ηλιακής ενέργειας (φωτοβολταϊκά ή θερμικά ηλιακά) ή τη μείωση των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα μη διασυνδεδεμένα νησιά κατά 80% ως το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 2019. Επιπλέον, ενσωματώνει τη διάσταση της κλιματικής αλλαγής στην περιβαλλοντική αδειοδότηση, ενώ εκτός από την κατάρτιση σχεδίων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο περιλαμβάνει και σειρά μέτρων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή όπως τη θέσπιση Εθνικού Παρατηρητηρίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και την υποχρεωτική ασφάλιση κατοικιών σε περιοχές υψηλής τρωτότητας από το 2025 και μετά.

Ωστόσο είναι απαραίτητη η βελτίωση του νόμου σε πολλά σημεία προκειμένου να αποτελέσει ένα σύγχρονο εργαλείο άσκησης της εθνικής κλιματικής πολιτικής, εναρμονισμένο με τις εξελίξεις στην

ευρωπαϊκή κλιματική και ενεργειακή πολιτική, τις επιταγές της κλιματικής επιστήμης και την επείγουσα ανάγκη για κλιματική δράση. Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο να:

1. Αποσαφηνιστεί στη διατύπωση των στόχων ότι το ο κλιματικός νόμος ορίζει τους κλιματικούς στόχους για το 2030 και το 2040 ενώ το ΕΣΕΚ τους εξειδικεύει, τους επιμερίζει σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας και διαμορφώνει τα μέτρα και τις πολιτικές που απαιτούνται για την επίτευξή τους·
2. Επισπευστεί η απολιγνιτοποίηση με καταληκτική ημερομηνία το 2025·
3. Οριστεί το 2035 ως το έτος κατά το οποίο η χώρα θα μηδενίσει τις εκπομπές της στον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής·
4. Τεθεί χρονικό όριο τερματισμού των δραστηριοτήτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων·
5. Τεθούν στόχοι διείσδυσης των ΑΠΕ και εγκατάστασης αντλιών θερμότητας για τη θέρμανση κτιρίων καθώς και να εναρμονιστεί το άρθρο 17 με τη νέα πραγματικότητα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και του REPowerEU σε ό,τι αφορά τα νέα κτίρια μηδενικών εκπομπών από το 2030 και την υποχρεωτική εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σε νέες κατοικίες από το 2029, σε νέα εμπορικά και δημόσια κτίρια από το 2026 και σε υφιστάμενα από το 2027·
6. Γίνουν νομικά δεσμευτικοί οι τομεακοί προϋπολογισμοί άνθρακα·
7. Τεθούν κλιματικοί στόχοι για ολόκληρη τη βιομηχανία (εντός και εκτός ΣΕΔΕ) αποκλειστικά στον αντίστοιχο τομεακό προϋπολογισμό άνθρακα·
8. Ενισχυθούν οι λύσεις βασισμένες στη φύση·
9. Διασφαλιστεί ότι οι επενδύσεις που θα χρηματοδοτηθούν για έργα μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή με δημόσιους πόρους θα είναι απολύτως συμβατές με τους κανόνες της Πράσινης Ταξινόμιας και των σχετικών κατ' εξουσιοδότηση πράξεων·
10. Ενισχυθεί η συμμετοχή των πολιτών στις διαβουλεύσεις για ζητήματα κλιματικής πολιτικής (ετήσια έκθεση προόδου και πενταετείς προϋπολογισμοί άνθρακα) και να θεσπιστεί συζήτηση στη Βουλή κάθε χρόνο της ετήσιας έκθεσης που θα υποβάλλει η Επιστημονική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή.

Ακολουθούν ειδικά σχόλια και η σχετική τεκμηρίωσή τους.

Ειδικά σχόλια

1. Σχέση ΕΣΕΚ με ενδιάμεσους κλιματικούς στόχους

Η θέσπιση κλιματικού νόμου κατοχυρώνει ότι ο στόχος της κλιματικής ουδετερότητας το 2050 καθώς και οι ενδιάμεσοι στόχοι που προβλέπονται για το 2030 και 2040 αποτελούν νομικά δεσμευτικούς στόχους για την Ελλάδα. Η εξειδίκευση αυτών των στόχων και ο οδικός χάρτης για την επίτευξή τους πρέπει να ορίζονται ακολούθως από το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ). Ειδικότερα το ΕΣΕΚ πρέπει να έχει την αποστολή εξειδίκευσης των στόχων σε

τομείς οικονομικής δραστηριότητας (ηλεκτροπαραγωγή, βιομηχανία, μεταφορές, κτίρια κλπ) και διαμόρφωσης των μέτρων και των πολιτικών που απαιτούνται για την επίτευξή τους. Ως εκ τούτου η διατύπωση στο σχέδιο νόμου της παραγράφου 2 του άρθρου 1, όπου ορίζονται συγκεκριμένοι ποσοτικοί ενδιάμεσοι κλιματικοί στόχοι για το 2030 και το 2040 «*λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (Ε.Σ.Ε.Κ.)*» δημιουργεί σύγχυση ως προς τον ρόλο του ΕΣΕΚ στη θέσπιση αυτών των στόχων.

Για την επίλυση της ανωτέρω σύγχυσης προτείνεται η **τροποποίηση της παραγράφου 2, άρθρου 1**, ως εξής: *Προκειμένου να επιτευχθεί ο μακροπρόθεσμος στόχος για κλιματική ουδετερότητα της παρ. 1, ορίζονται ως ενδιάμεσοι κλιματικοί στόχοι για τα έτη 2030 και 2040, η μείωση των καθαρών ανθρωπογενών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) και ογδόντα τοις εκατό (80%), αντίστοιχα, σε σύγκριση με τα επίπεδα του έτους 1990. Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (Ε.Σ.Ε.Κ.), το οποίο καταρτίζεται σύμφωνα με το άρθρο 3 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1099 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 (L 328), εξειδικεύει αυτούς τους στόχους σε επιμέρους τομείς οικονομικής δραστηριότητας, και διαμορφώνει τα μέτρα και τις πολιτικές που απαιτούνται για την επίτευξή τους.*

2. Επίσπευση της απολιγνιτοποίησης

Εν μέσω μιας σφοδρής ενεργειακής κρίσης από το δεύτερο μισό του 2021, καθώς και του πολέμου στην Ουκρανία, που έχει οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση στη λήψη έκτακτων μέτρων για την απεξάρτηση από το ρωσικό ορυκτό αέριο και την επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης ([REPowerEU](#)), η μέχρι σήμερα κάλυψη των ενεργειακών αναγκών από λιγνίτη παρουσιάζεται από πολλούς ως λύση.

Ωστόσο μια ενδεχόμενη επιστροφή στον λιγνίτη θα ακυρώσει την κλιματική πρόοδο που σημείωσε η χώρα τα τελευταία χρόνια και η οποία πρωτίστως οφείλεται στη δραστική μείωση της λιγνιτικής παραγωγής. Συγκεκριμένα, μεταξύ 2018 και 2020 η Ελλάδα σημείωσε μείωση στις καθарές εκπομπές της κατά 17,5 εκατ. τόνους ισοδύναμου διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), από τους οποίους οι 14 εκατ. τόνοι προήλθαν από τη μείωση της λιγνιτικής παραγωγής. Συνεπώς, η επιστροφή στον λιγνίτη θα επιβαρύνει πολύ τον σχετικό προϋπολογισμό άνθρακα του τομέα ηλεκτροπαραγωγής που θα καταρτιστεί στο πλαίσιο του Εθνικού Κλιματικού Νόμου. Επιπλέον ο λιγνίτης θα παραμείνει ακριβός ακόμα και μετά την εκτόνωση της εκτόξευσης του κόστους προμήθειας αερίου, πρωτίστως λόγω της πολύ υψηλής τιμής του άνθρακα στο χρηματιστήριο ρύπων. Λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση της κλιματικής φιλοδοξίας στους τομείς του ΣΕΔΕ όπως αυτή αποτυπώνεται τόσο από την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναθεώρηση της οδηγίας για το ΣΕΔΕ, όσο και από τις πλειοψηφικές τάσεις στο Ευρωκοινοβούλιο για περαιτέρω ενίσχυσή της, η τιμή άνθρακα αναμένεται να διατηρηθεί σε πολύ υψηλά επίπεδα καθόλη τη διάρκεια της 4^{ης} φάσης του ΣΕΔΕ (2021-2030), επιβαρύνοντας έτσι το κόστος λειτουργίας των λιγνιτικών μονάδων.

Επιπλέον, μια τέτοια επιστροφή στον λιγνίτη είναι αντικειμενικά δύσκολη. Πρώτα από όλα, όλες οι υφιστάμενες λιγνιτικές μονάδες λειτουργούν σε καθεστώς εξαίρεσης. Τους επιτρέπεται να εκπέμπουν αέριους ρύπους (διοξείδιο του θείου, οξείδια του αζώτου, σκόνη, βαρέα μέταλλα κλπ) σε συγκεντρώσεις μεγαλύτερες από τα όρια που θέτει η ευρωπαϊκή νομοθεσία, αλλά το τίμημα είναι ότι αυτό μπορούν να το πράξουν μόνο για ένα πεπερασμένο αριθμό ωρών λειτουργίας που για άλλες μονάδες εξαντλείται το 2023 και για κάποιες άλλες το 2025. Επομένως υπάρχει ένας μεγάλος περιορισμός στις δυνατότητες που έχουν οι λιγνιτικές μονάδες να εκτοπίσουν ηλεκτροπαραγωγή από αέριο ώστε να περιορίσουν την εξάρτηση από το ρωσικό αέριο. Ο μόνος τρόπος να λειτουργήσουν οι μονάδες πέρα από αυτές τις ημερομηνίες είναι η ΔΕΗ να προβεί σε ακριβές αναβαθμίσεις για να εναρμονιστεί με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, επενδύσεις ωστόσο που οικονομικής λογικής για τη διοίκηση της ΔΕΗ για μια βιομηχανία στο τέλος της ζωής της. Αυτές άλλωστε ήταν οι αναβαθμίσεις που επεδίωξε και πέτυχε η ΔΕΗ να αποφύγει πολύ πρόσφατα (Δεκέμβριος 2021) με την εξαίρεση περιορισμένων ωρών λειτουργίας που έλαβε από το ΥΠΕΝ.

Σε πρόσφατη μάλιστα ανάλυση του Green Tank με τίτλο «[Ηλεκτροπαραγωγή & απεξάρτηση από το ρωσικό αέριο στην Ελλάδα](#)», όπου μελετήθηκαν 4 διαφορετικά σενάρια εξέλιξης του μίγματος ηλεκτροπαραγωγής και αναλύθηκαν οι δυνατότητες που προσφέρουν για υποκατάσταση του ρωσικού ορυκτού αερίου την περίοδο 2022-2030, αποδεικνύεται ότι το σενάριο επιστροφής στον λιγνίτη στα μέγιστα νομικά επιτρεπτά επίπεδα μειώνει μεν την εξάρτηση από το ρωσικό ορυκτό αέριο περισσότερο σε σχέση με το υφιστάμενο ΕΣΕΚ αλλά πολύ λιγότερο σε σύγκριση με τα δύο σενάρια που επιτυγχάνουν διείσδυση ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή το 2030 κατά 70% και 75% αντίστοιχα. Παράλληλα το κόστος διοξειδίου του άνθρακα με το οποίο θα επιβαρυνθεί η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας στο σενάριο επιστροφής στον λιγνίτη είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό των σεναρίων υψηλής διείσδυσης ΑΠΕ.

Η επιστροφή στον λιγνίτη είναι δύσκολη και για τη ΔΕΗ, η οποία από το 2019 και μετά έχει πραγματοποιήσει μια νηφάλια στροφή αποεπενδύοντας σταδιακά από τον λιγνίτη και στρεφόμενη δυναμικά στις ΑΠΕ. Έτσι από ουραγός στον τομέα φωτοβολταϊκών στην Ελλάδα ως το 2019, φιλοδοξεί να γίνει πρωταγωνίστρια. Επιδιώκει να φτάσει ως το 2024 τα 7,2 GW ΑΠΕ και ως το 2026 τα 9,5 GW ΑΠΕ (συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών), με περισσότερα από 2,5 GW σε νέα φωτοβολταϊκά στα πρώην λιγνιτικά πεδία. Για να πραγματοποιήσει αυτή τη μεγάλη στροφή στην καθαρή ενέργεια σύναψε το 2021 τρία ομολογιακά δάνεια συνολικού ύψους 1,275 δις ευρώ. Τα δάνεια αυτά συνοδεύονται από ρήτρες βιωσιμότητας (sustainability-linked bonds) για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις θερμικές της μονάδες το 2022 και το 2023 σε σχέση με τα επίπεδα του 2019. Αναλύοντας τα δεδομένα εκπομπών των θερμικών μονάδων της ΔΕΗ στο ΣΕΔΕ γίνεται σαφές ότι μια επιστροφή στον λιγνίτη θα οδηγήσει σε παραβίαση των ρητρών βιωσιμότητας. Εκτός από την επιπλέον οικονομική επιβάρυνση της ΔΕΗ, θα πληγεί και η αξιοπιστία στις αγορές της «νεοφώτιστης» σε θέματα βιωσιμότητας εταιρείας, η οποία είναι ταυτόχρονα και η μεγαλύτερη εταιρεία παραγωγής και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας της Ελλάδας.

Γίνεται λοιπόν σαφές ότι η επιστροφή στον λιγνίτη δεν είναι ούτε κλιματικά, ούτε οικονομικά συμφέρουσα, τόσο για τη ΔΕΗ όσο και για τη χώρα συνολικά, ενώ δεν μειώνει επαρκώς ούτε την εξάρτηση από το ρωσικό ορυκτό αέριο. Αντίθετα, η προσήλωση στην επιτάχυνση της διείσδυσης ορθά χωροθετημένων ΑΠΕ, ειδικά για την τριετία 2022-2024, αποτελεί με διαφορά την καλύτερη ενεργειακή στρατηγική για τη δραστική μείωση της έκθεσης της εθνικής μας οικονομίας στο ρωσικό ορυκτό αέριο.

Στην πραγματικότητα ο πόλεμος και η ενεργειακή κρίση αποδεικνύουν ότι ο μόνος τρόπος για να ξεπεράσουμε την ενεργειακή κρίση αλλά και για να επισπεύσουμε τον τερματισμό του πολέμου είναι η απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα.

Συνεπώς, **προτείνεται τροποποίηση του άρθρου 11 ως εξής: «Απαγορεύεται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα μετά την 31^η Δεκεμβρίου 2025»**

3. Μηδενικές εκπομπές στην ηλεκτροπαραγωγή ως το 2035

Οι αναφορές που περιλαμβάνονται σε διάφορα σημεία στο σχέδιο νόμου σχετικά με τα ορυκτά καύσιμα (λιγνίτης, φυσικό αέριο, μαζούτ, ντίζελ) δημιουργείται σύγχυση για τις διαφορετικού είδους δεσμεύσεις, επιδιώξεις και δυνατότητες σε σχέση με αυτά. Για τον λόγο αυτό προτείνουμε τη μετονομασία του άρθρου 11 από «Απαγόρευση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα» σε «Απο-ανθρακοποίηση του ενεργειακού μίγματος» και την ένταξη σε αυτό το άρθρο όλων των ρυθμίσεων που αφορούν στα ορυκτά καύσιμα.

Πιο συγκεκριμένα, το σχέδιο κλιματικού νόμου δεσμεύεται για πλήρη απεξάρτηση από τα στερεά ορυκτά καύσιμα ως το 2028 (άρθρο 11). Ωστόσο, στο άρθρο 10, παράγραφος 1, εδάφιο γ, παρουσιάζει τη «δυνατότητα να λαμβάνονται και να εφαρμόζονται μέτρα και πολιτικές» (και όχι τη δέσμευση) «για τη σταδιακή εξάλειψη όλων των ορυκτών καυσίμων και την υποκατάστασή τους από ΑΠΕ».

Σε ό,τι αφορά τα **υγρά ορυκτά καύσιμα (μαζούτ και ντίζελ)** στο ίδιο εδάφιο αναφέρεται η «επιδίωξη» (και όχι η δέσμευση) για «μείωση» (και όχι για εξάλειψη) «της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από υγρά ορυκτά καύσιμα, μέσω της διασύνδεσης των μη διασυνδεδεμένων νησιών, με το ηλεκτρικό δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας και της εγκατάστασης συστημάτων ΑΠΕ». Επιπλέον στο άρθρο 21 για τη μείωση εκπομπών στα μη διασυνδεδεμένα νησιά περιλαμβάνεται η απαγόρευση της χρήσης μαζούτ (και όχι ντίζελ) για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ως το 2030.

Οι προβλέψεις αυτές δημιουργούν σύγχυση με υφιστάμενες προβλέψεις σε ό,τι αφορά τα υγρά ορυκτά καύσιμα στην ηλεκτροπαραγωγή καθώς το υφιστάμενο ΕΣΕΚ θέτει ως στόχο τη διασύνδεση όλων των μεγάλων μη διασυνδεδεμένων νησιών ως το 2029 και την εξάλειψη του πετρελαίου σε όλες του τις μορφές, και όχι μόνο του μαζούτ, από την ηλεκτροπαραγωγή στα μη

διασυνδεδεμένα νησιά ως το 2030. Διευκρινίζεται επίσης (πίνακας 38, σελίδα 275) ότι η ελάχιστη ηλεκτροπαραγωγή από πετρέλαιο που επιτρέπεται το 2030 αφορά κατά κύριο λόγο στα διυλιστήρια. Σημειώνεται δε ότι αυτές είναι οι δεσμεύσεις του ΕΣΕΚ το οποίο έχει συνολικό κλιματικό στόχο για μείωση των εκπομπών κατά 42% το 2030 σε σχέση με το 1990 και βρίσκεται υπό αναθεώρηση προκειμένου να εναρμονιστεί με τον πιο φιλόδοξο κλιματικό στόχο για μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55% το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Συνεπώς είναι αδύνατον στο νέο ΕΣΕΚ να υπάρξει υποχώρηση σε ό,τι αφορά την απεξάρτηση από το πετρέλαιο στην ηλεκτροπαραγωγή στα νησιά.

Συμβατή με το υφιστάμενο ΕΣΕΚ είναι και η απόφαση 785/2019 της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β' 4428/03.12.2019), σύμφωνα με την οποία η διασύνδεση με το ηπειρωτικό δίκτυο των συστημάτων ΒΑ Αιγαίου, Δωδεκανήσων και Κυκλάδων είναι ο οικονομικότερος και αποδοτικότερος τρόπος για εξασφάλιση αξιόπιστης ηλεκτροδότησης σε μακροπρόθεσμη βάση, με χρόνο υλοποίησης, κατά μέγιστο, το έτος 2029. Εξαιρέση αποτελούν τα συστήματα Αγίου Ευστρατίου, Μεγίστης και Γαύδου στα οποία η οικονομικότερη λύση είναι να παραμείνουν αυτόνομα. Επιπλέον σε κανένα από τα υφιστάμενα σχέδια (ΔΕΔΔΗΕ και ΑΔΜΗΕ) δεν αναφέρεται η προοπτική διασύνδεσης και τριών άλλων μικρών νησιών και συγκεκριμένα των Αντικυθήρων, της Ερεικούσας, και των Οθωνών, ενώ παραμένει ασαφές αν θα προχωρήσει η διασύνδεση της Αστυπάλαιας. Σημειώνεται ότι και τα επτά (7) παραπάνω νησιά διαθέτουν γεννήτριες ντίζελ.

Συμπερασματικά λοιπόν, το παρόν σχέδιο κλιματικού νόμου δεν είναι συνεπές με το υφιστάμενο ΕΣΕΚ και είναι σαφώς λιγότερο φιλόδοξο από αυτό (πολλώ δε μάλλον συγκριτικά με το νέο που θα είναι πιο φιλόδοξο) σε ό,τι αφορά την εξάλειψη των υγρών καυσίμων από την ηλεκτροπαραγωγή των μη διασυνδεδεμένων νησιών. Επιπλέον, το σχέδιο του κλιματικού νόμου δεν περιορίζει την έκταση της χρήσης ντίζελ μόνο στα νησιά που θα παραμείνουν μη διασυνδεδεμένα μετά το 2029.

Σε ό,τι αφορά το **ορυκτό αέριο** πέρα από την έμμεση συμπερίληψή του στη «σταδιακή εξάλειψη όλων των ορυκτών καυσίμων και την υποκατάστασή τους από ΑΠΕ» στο εδάφιο γ της παραγράφου 1 του άρθρου 10, στο εδάφιο δ της ίδιας παραγράφου γίνεται αναφορά στη «σταδιακή υποκατάσταση του φυσικού αερίου από ανανεώσιμα αέρια, όπως βιομεθάνιο και πράσινο υδρογόνο, ιδίως στις μεταφορές και τη βιομηχανία», χωρίς όμως να τίθεται με σαφήνεια ο στόχος απεξάρτησης από το ορυκτό αέριο.

Ωστόσο, [ανάλυση](#) με αφορμή την απόφαση της Γερμανίας να μηδενίσει τις εκπομπές του τομέα της ηλεκτροπαραγωγής της ως το 2035, και βασισμένη στα επίσημα δεδομένα εκπομπών του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, δείχνει ότι η Ελλάδα είναι μία από τις μόλις 7 χώρες της ΕΕ-27 (συμπεριλαμβανομένου και του Ηνωμένου Βασιλείου) που βρίσκεται ήδη σε τροχιά επίτευξης του στόχου για ένα κλιματικά ουδέτερο μίγμα ηλεκτροπαραγωγής πριν το 2035. Άλλωστε ο νέος συνολικός εθνικός κλιματικός στόχος του 2030 (-55%) σε συνδυασμό με τις αλληπάλληλες δεσμεύσεις του ΥΠΕΝ για μερίδιο ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση

ενέργειας 70% το 2030 επιτάσσει δραστική μείωση των εκπομπών του τομέα ηλεκτροπαραγωγής στα επίπεδα των 5 εκ. τόνων CO₂ ήδη από το 2030. Αυτός ο υποτετραπλασιασμός των εκπομπών του τομέα ηλεκτροπαραγωγής σε σχέση με τις αυτές του 2020 θα περιορίσει δραστικά και την ηλεκτροπαραγωγή από ορυκτό αέριο, ήδη από το 2030.

Τα στοιχεία, λοιπόν, δείχνουν ότι η δέσμευση για μηδενισμό των εκπομπών του τομέα ηλεκτροπαραγωγής της Ελλάδας ως το 2035 αποτελεί μια ρεαλιστική προσθήκη στον εθνικό κλιματικό νόμο, αλλά και μια φυσική συνέχεια των κλιματικών δεσμεύσεων που έχει ήδη αναλάβει η χώρα για το 2030.

Με βάση τα παραπάνω, εκτός από τη μετονομασία του άρθρου 11 από «Απαγόρευση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα» σε «Απο-ανθρακοποίηση του ενεργειακού μίγματος» που προτάθηκε παραπάνω, **προτείνεται η προσθήκη νέας παραγράφου:**

(νέα παράγραφος στο άρθρο 11): Μηδενίζονται οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής ως την 31^η. 12.2035.

Επιπλέον, **προτείνεται η τροποποίηση της παραγράφου 6 του άρθρου 21 για τη μείωση των εκπομπών στα μη διασυνδεδεμένα νησιά ως εξής:**

(τροποποιημένη παράγραφος 6 του άρθρου 21): Από την 1^η.1.2030 απαγορεύεται η χρήση μαζούτ και ντίζελ για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στα νησιά εκτός των νησιών που θα παραμείνουν μη διασυνδεδεμένα και μετά το πέρας αυτής της ημερομηνίας σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο δεκαετές σχέδιο ανάπτυξης του ΑΔΜΗΕ (2022-2032) και την απόφαση 785/2019 της ΡΑΕ (ΦΕΚ Β' 4428/03.12.2019), όπου θα εξακολουθεί να επιτρέπεται η χρήση ντίζελ έως την 31^η.12.2035.

Τέλος, **προτείνεται η τροποποίηση του εδαφίου γ της παραγράφου 1 του άρθρου 10 ως εξής:**

(τροποποιημένο εδάφιο γ, παράγραφος 1, άρθρου 10): τη σταδιακή εξάλειψη όλων των ορυκτών καυσίμων και την υποκατάστασή τους από ΑΠΕ ως το 2035.

4. Χρονικό όριο για την έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων

Οι εξορύξεις υδρογονανθράκων δεν συνάδουν με την παγκόσμια προσπάθεια αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης. Σύμφωνα με τη Διακυβερνητική Επιστημονική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) η πλειονότητα των ορυκτών καυσίμων πρέπει να παραμείνει στη γη προκειμένου να έχουμε ρεαλιστικές πιθανότητες συγκράτησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας στον 1,5°C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα. Εκτός από την αρνητική επίδραση στο κλίμα, οι έρευνες και οι εξορύξεις υδρογονανθράκων εγκυμονούν και πολλούς κινδύνους για το φυσικό περιβάλλον, σύμφωνα με τη σχετική [γνώμη της Επιτροπής Φύση 2000](#).

Τις προειδοποιήσεις των επιστημόνων έχουν λάβει σοβαρά υπόψη και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Από το 2017 η Γαλλία έχει καταστεί η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που απαγορεύει τις εξορύξεις υδρογονανθράκων, ενώ ο νέος Κλιματικός Νόμος στην Ισπανία που ψηφίστηκε τον Απρίλιο του 2021, απαγορεύει οποιαδήποτε νέο έργο εξόρυξης υδρογονανθράκων καθώς και παράταση των υφιστάμενων συμβολαίων εξόρυξης μετά το 2042.

Τέλος, καθώς η μία μετά την άλλη οι εταιρίες έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων [αποχωρούν από τη χώρα μας](#) ο κλιματικός νόμος αποτελεί ευκαιρία για αλλαγή πολιτικής στο πνεύμα των [δηλώσεων του υπουργού Εξωτερικών της κυβέρνησης Νίκου Δένδια](#) αλλά και της αντίστοιχης δέσμευσης της Ισπανίας στον δικό της κλιματικό νόμο. Η διασφάλιση της γεωστρατηγικής θέσης της χώρας μας στον θαλάσσιο χώρο μπορεί να επιτευχθεί πολύ καλύτερα με την ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, όπως τα θαλάσσια αιολικά πάρκα.

Με βάση τα παραπάνω **προτείνεται η μετονομασία του άρθρου 11 από «Απαγόρευση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα» σε «Απο-ανθρακοποίηση του ενεργειακού μίγματος» και η προσθήκη των ακόλουθων 2 παραγράφων μετά την παράγραφο 1 που αναφέρεται στον λιγνίτη:**

- **(νέα παράγραφος 1 στο άρθρο 11): Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου δεν επιτρέπεται καμία νέα παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια.**
- **(νέα παράγραφος 2 στο άρθρο 11): Αναστέλλεται η δυνατότητα παράτασης των υφιστάμενων συμβάσεων παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια, μετά την ημερομηνία λήξης των συμβάσεων που βρίσκονταν σε ισχύ κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.**

5. Διείσδυση ΑΠΕ και εξηλεκτρισμός της θέρμανσης κτιρίων

Σε σχέση με το κείμενο της δημόσιας διαβούλευσης (Νοέμβριος 2021) και παρά το γεγονός ότι καθυστερεί η απαγόρευση της πώλησης και της εγκατάστασης καυστήρων πετρελαίου κατά 2 χρόνια, είναι καταρχάς θετικό ότι αυτή η απαγόρευση αποσυνδέθηκε από τη διαθεσιμότητα δικτύου ορυκτού αερίου που είχε περιληφθεί στο κείμενο της διαβούλευσης. Δείχνει ότι η κυβέρνηση αναγνωρίζει τη μη βιωσιμότητα -οικονομική και περιβαλλοντική- της χρήσης ορυκτού αερίου για τη θέρμανση.

Ωστόσο στο εδάφιο 7 του ίδιου άρθρου που δεν υπήρχε στη δημόσια διαβούλευση αυτό αναίρειται με την προσθήκη της χρηματοδότησης συστημάτων τηλεθέρμανσης τα οποία ως τώρα βασιζόνταν στον λιγνίτη- σε μετατροπές για χρήση ορυκτού αερίου από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Η πρόβλεψη αυτή φωτογραφίζει το νέο σύστημα τηλεθέρμανσης που σχεδιάζεται στη Δ. Μακεδονία και το οποίο θα βασίζεται εξολοκλήρου στο ορυκτό αέριο.

Πρόκειται για έναν λανθασμένο σχεδιασμό για τη θέρμανση των λιγνιτικών περιοχών που έγινε όταν οι συνθήκες ήταν διαφορετικές. Δεν είναι μόνο η κρίση τιμών προμήθειας αερίου που ακόμα και οι αγορές δείχνουν ότι δεν θα εκτονωθεί σύντομα. Είναι και ότι η Ευρώπη αυτή την περίοδο σχεδιάζει ένα νέο χρηματιστήριο ρύπων ειδικά για τη θέρμανση και τις οδικές μεταφορές που σημαίνει ότι όσοι καταναλωτές εξακολουθούν και χρησιμοποιούν ορυκτά καύσιμα θα επιβαρύνονται οικονομικά. Επιπλέον, ένα τέτοιο σύστημα δεν είναι επιλέξιμο για χρηματοδότηση από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης το οποίο ρητά εξαιρεί οποιαδήποτε επένδυση η οποία σχετίζεται με ορυκτά καύσιμα, αλλά ούτε και από άλλα ευρωπαϊκά ταμεία. Σχεδιάζεται δηλαδή ένα νέο ακριβό σύστημα για τις λιγνιτικές περιοχές που ήδη αντιμετωπίζουν την τεράστια πρόκληση της μετάβασης στη μετλιγνιτική εποχή, το οποίο δεν είναι επιλέξιμο για χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς πόρους, θα επιβαρύνει το κλίμα αλλά και τους πολίτες και άρα κατά πάσα πιθανότητα θα χρειαστεί να αλλάξει σε μερικά χρόνια.

Είναι λοιπόν αναγκαίο να αναγνωριστεί ότι οι συνθήκες άλλαξαν και **άρα πρέπει να αλλάξει και ο σχεδιασμός για τη θέρμανση των λιγνιτικών περιοχών**. Ήδη υπάρχουν ηλεκτρολέβητες στη Δυτική Μακεδονία οι οποίοι λειτούργησαν τον χειμώνα για να θερμάνουν την Πτολεμαΐδα ενώ αντίστοιχοι κατασκευάζονται και για την Κοζάνη. Αντί όμως να τροφοδοτούνται με πανάκριβη και επιδοτούμενη από τα έσοδα δημοπράτησης CO2 ηλεκτρική ενέργεια από το δίκτυο, θα μπορούσαν να συνδεθούν με φτηνές ΑΠΕ [όπως ακριβώς σχεδιάζεται να γίνει στην Ολλανδία](#). Επιπλέον, τοπικά παραγόμενη βιομάζα, γεωθερμία, αντλίες θερμότητας, θα μπορούσαν να συμπληρώσουν το μίγμα που θα οδηγήσει σε ένα πραγματικά βιώσιμο σύστημα τηλεθέρμανσης το οποίο θα είναι και 100% χρηματοδοτήσιμο από τα ευρωπαϊκά ταμεία και δη το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.

Επίσης, πρέπει οπωσδήποτε να συγχρονιστεί το άρθρο 17 του εθνικού κλιματικού με την νέα ευρωπαϊκή πραγματικότητα στον τομέα των κτιρίων. Ειδικότερα πρέπει **να προστεθεί η πρόβλεψη ώστε όλα τα νέα κτίρια να είναι μηδενικών εκπομπών ως το 2030** σύμφωνα με την [οδηγία για την ενεργειακή απόδοση κτιρίων](#). Πρέπει επίσης να εναρμονιστεί με το RepowerEU που προβλέπει ότι όλες οι **νέες κατοικίες πρέπει να εγκαθιστούν φωτοβολταϊκά στις στέγες από το 2029, όλα τα νέα δημόσια και εμπορικά κτίρια από το 2026 και όλα τα υφιστάμενα από το 2027**. Δεδομένου ότι η Ελλάδα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης με τη μεγαλύτερη ηλιακή ακτινοβολία, θα μπορούσε ακόμα και να επισπεύσει τις παραπάνω προθεσμίες.

Επιπλέον αντί της αντικατάστασης του πετρελαίου θέρμανσης με ελαφρά πιο καθαρό πετρέλαιο, όπως προβλέπει η παράγραφος 1 του άρθρου 17, θα **πρέπει να τεθούν στόχοι διείσδυσης ΑΠΕ και εγκατάστασης αντλιών θερμότητας στον τομέα της θέρμανσης**. Αυτό ακριβώς πράττει η [νέα κυβέρνηση της Γερμανίας η οποία δεσμεύεται](#) για μερίδιο ΑΠΕ 50% στη θέρμανση ως το 2030 με παράλληλη εγκατάσταση 4,1-6 εκατομμυρίων νέων αντλιών θερμότητας ως τότε. Ακόμα πιο συγκεκριμένα, η νέα κυβέρνηση θεσπίζει 65% μερίδιο ΑΠΕ σε κάθε νέο σύστημα θέρμανσης από το

2025, ενώ επιβάλλει ότι από το ίδιο έτος τα νέα κτίρια θα επιτρέπεται να έχουν μόλις το 40% της ενεργειακής κατανάλωσης ενός κτιρίου αναφοράς (ως σήμερα 70%).

Αντίστοιχες προβλέψεις απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα στον τομέα της θέρμανσης των κτιρίων έχει και η Ολλανδία. Παρά το μεγάλο μερίδιο που έχει το ορυκτό αέριο στη θέρμανση της χώρας, το Ολλανδικό κλιματικό πακέτο του 2030 ([Klimaatakkoord 2030](#)) επέβαλε ότι τουλάχιστον το 75% των νέων κτιρίων που θα χτιστούν την περίοδο 2018-2021 δεν θα έχουν σύνδεση με το δίκτυο ορυκτού αερίου ενώ προσπάθειες καταβάλλονται για την απεξάρτηση από το ορυκτό αέριο και σε υφιστάμενα κτίρια. Το μέτρο μάλιστα στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία καθώς ως το 2021 [παραπάνω από το 90% των νέων κτιρίων δεν είχε σύνδεση με το δίκτυο ορυκτού αερίου](#). Η Ολλανδία θα επανεξετάσει την πλήρη απαγόρευση των λεβήτων ορυκτού αερίου το 2025.

Επίσης, ο αντίστοιχος [κλιματικός νόμος στην Ισπανία](#) προωθεί τη χρήση ΑΠΕ στην ανακαίνιση κτιρίων, τις ενεργειακές κοινότητες ΑΠΕ με στόχο την αυτοπαραγωγή-αυτοκατανάλωση, καθώς και συστήματα θέρμανσης ψύξης με μηδενικό ανθρακικό αποτύπωμα.

Τέλος το RePowerEU προβλέπει διπλασιασμό του ρυθμού εγκατάστασης αντλιών θερμότητας στοχεύοντας σε 10 εκατομμύρια νέες αντλίες θερμότητας ως το 2027.

6. Νομικά δεσμευτικοί τομεακοί προϋπολογισμοί άνθρακα

Στην παράγραφο 2, εδάφιο β του άρθρου 7 του σχεδίου κλιματικού νόμου προβλέπεται ότι οι τομεακοί προϋπολογισμοί άνθρακα εγκρίνονται με Πράξη της Κυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Ουδετερότητα. Πρόκειται για μια διατύπωση που οπισθοχωρεί από την πρόβλεψη που υπήρχε στο κείμενο της δημόσιας διαβούλευσης (Νοέμβριος 2021), όπου προβλεπόταν η κύρωση των τομεακών προϋπολογισμών με νόμο.

Οι τομεακοί προϋπολογισμοί άνθρακα είναι ένα σημαντικό εργαλείο τόσο για την άσκηση κλιματικής πολιτικής όσο και για τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων για την επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας. Ως εκ τούτου θα πρέπει να έχουν τη μέγιστη δυνατή νομική κατοχύρωση. Για το λόγο αυτό προτείνουμε την **τροποποίηση του εδαφίου β της παραγράφου 2 του άρθρου 7, επαναφέροντας την αρχική πρόβλεψη, ως εξής: «...Μετά την έγκρισή τους, οι τομεακοί προϋπολογισμοί κυρώνονται με νόμο.»**

7. Κλιματικοί στόχοι για ολόκληρη τη βιομηχανία (εντός και εκτός ΣΕΔΕ) στον αντίστοιχο τομεακό προϋπολογισμό άνθρακα

Στο άρθρο 19, τίθεται ένας οριζόντιος στόχος μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από όλες τις βιομηχανίες που δεν υπάγονται στο ΣΕΔΕ κατά 30% το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 2019. Καταρχάς, δεν υπάρχουν στοιχεία που να αναδεικνύουν τις δυνατότητες κάθε κατηγορίας βιομηχανικής δραστηριότητας για μείωση του ανθρακικού της αποτυπώματος. Επομένως ο οριζόντιος αυτός στόχος δεν είναι επαρκώς τεκμηριωμένος. Επιπλέον, με τη

συγκεκριμένη διατύπωση δημιουργείται η αίσθηση ότι εκπομπές των βιομηχανιών που υπάγονται στο ΣΕΔΕ, θα μειωθούν μόνο μέσα από το ΣΕΔΕ και άρα θα εξαιρεθούν από οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση μείωσης του ανθρακικού τους αποτυπώματος. Ωστόσο, αυτό δεν είναι αληθές δεδομένου ότι όλες οι βιομηχανίες θα υπάγονται στην υποχρέωση συμμόρφωσης με τον αντίστοιχο τομεακό προϋπολογισμό άνθρακα κάθε 5 χρόνια του άρθρου 7 ο οποίος μαζί με τους αντίστοιχους από τους υπόλοιπους 6 τομείς της οικονομίας θα διασφαλίζει ότι επιτυγχάνονται οι σημειακοί κλιματικοί στόχοι για το 2030, 2040 και 2050 με την ελάχιστο δυνατό κλιματικό αποτύπωμα από τις σωρευτικές εκπομπές. Επιπλέον, οι μειώσεις των εκπομπών από τις ελληνικές βιομηχανίες που θα συντελεστούν στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ, είναι σε ευρωπαϊκό επίπεδο και δεν εξασφαλίζουν ότι θα είναι ικανές για να επιτευχθούν οι εθνικοί κλιματικοί στόχοι (-55% το 2030, -80% το 2040 κ.ο.κ). Η συμπερίληψη δε όλων των βιομηχανιών (εντός και εκτός ΣΕΔΕ) στον αντίστοιχο τομεακό προϋπολογισμούς, εκτός από προφανής σύμφωνα με το άρθρο 7, είναι και απαραίτητη. Οι βιομηχανίες στους τομείς εκτός ΣΕΔΕ έχουν κάνει πολύ μικρή πρόοδο ως τώρα και άρα θα χρειαστεί μια πολύ στενή παρακολούθηση, στοχοθεσία και οικονομική στήριξη από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους προκειμένου να συνεισφέρουν στην επίτευξη των εθνικών κλιματικών στόχων διασφαλίζοντας ταυτόχρονα με τον καλύτερο τρόπο και την ανταγωνιστικότητά τους. Συνεπώς **προτείνεται διαγραφή της παραγράφου 1 του άρθρου 19** και προσαρμογή των διατυπώσεων που αναφέρονται σε αυτήν, στις υπόλοιπες παραγράφους του άρθρου.

8. Λύσεις βασισμένες στη φύση

Οι προβλέψεις τόσο για τον μετριασμό όσο και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή που περιλαμβάνονται στο άρθρ. 10 περιλαμβάνουν αναφορές στον ρόλο των φυσικών οικοσυστημάτων. Με δεδομένες τις πιο πρόσφατες επιστημονικές διαπιστώσεις για τον ρόλο αυτό και την ευρωπαϊκή (βλ. επερχόμενη πρόταση Κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης) και διεθνή (βλ. Δεκαετία ΟΗΕ για την Αποκατάσταση των Οικοσυστημάτων) προσοχή που δίνεται στις λύσεις βασισμένες στη φύση και αφορούν τόσο στην προστασία όσο και στην αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων, οι διατυπώσεις πρέπει να ενισχυθούν ώστε ο Εθνικός Κλιματικός Νόμος να είναι πλήρως ευθυγραμμισμένος με τις εξελίξεις. Συνεπώς **προτείνονται τα εξής:**

(τροποποίηση της παραγράφου 1(θ) του άρθρου 10): «την αύξηση των απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου από φυσικά οικοσυστήματα μέσω της διατήρησης και της αποκατάστασης των φυσικών οικοσυστημάτων και την αξιοποίηση λύσεων βασισμένων στη φύση ή μέσω αποθήκευσής τους σε γεωλογικούς σχηματισμούς ή με την επαναχρησιμοποίησή τους,

(προσθήκη στην παράγραφο 2(β) του άρθρου 10): «τη δημιουργία πράσινων υποδομών και την αξιοποίηση λύσεων βασισμένων στη φύση».

9. Χρηματοδότηση αποκλειστικά επενδύσεων συμβατών με την Πράσινη Ταξινόμια:

A) Το σχέδιο κλιματικού νόμου αντιμετωπίζει την τήρηση του Κανονισμού για τις Βιώσιμες Επενδύσεις και των σχετικών κατ' εξουσιοδότηση πράξεων προαιρετικά προκειμένου να αποφασιστεί η χρηματοδότηση ή όχι επενδύσεων που σχετίζονται με τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Επίσης λαμβάνεται υπόψη και επιπλέον κριτήριο για τη χρηματοδότηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμού (ΕΕ) 2019/331 με βάση τις επιδόσεις αντίστοιχων εγκαταστάσεων του 2016 και του 2017. Εκτιμούμε ότι οι μόνες επενδύσεις που θα πρέπει να χρηματοδοτούνται από τους διαθέσιμους ιδιωτικούς και δημόσιους πόρους είναι αυτές που συμμορφώνονται με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στον Κανονισμό για τις Βιώσιμες Επενδύσεις και όλες τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, καθώς το όλο νόημα αυτών είναι να ορίσει ποιες επενδύσεις είναι συμβατές και ποιες όχι με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Κατά συνέπεια η εφαρμογή των προβλεπόμενων στον Κανονισμό και τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, δεν θα πρέπει να είναι προαιρετική αλλά υποχρεωτική, ενώ επίσης δεν απαιτείται καμία συμπλήρωση με επιπλέον κριτήρια. Συνεπώς **προτείνεται η απλοποίηση και τροποποίηση της παραγράφου 4 του άρθρου 21 ως εξής:**

(τροποποιημένη παράγραφος 4 του άρθρου 21): «Από τους πόρους της παρούσας χρηματοδοτούνται αποκλειστικά δράσεις και έργα που είναι συμβατά με τον Κανονισμό 2020/852/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2020 σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/2088 καθώς και όλες τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις»

B) Στην παράγραφο 3 του άρθρου 24 ανάμεσα στους πόρους για την υποστήριξη δράσεων που συμβάλλουν σημαντικά στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, πρέπει να προστεθούν και τρεις ακόμα πηγές: το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, το Ταμείο Καινοτομίας και το νέο Ταμείο Εκσυγχρονισμού που θεσπίζεται στο πλαίσιο της αναθεώρησης της οδηγίας 2003/87/ΕΚ για το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών της ΕΕ (ΣΕΔΕ) και για το οποίο η Ελλάδα πληροί όλα τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Δεδομένου ότι η αναθεώρηση της οδηγίας δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα, **προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση για την παράγραφο 3 του άρθρου 24:**

«Για την υποστήριξη δράσεων που συμβάλλουν σημαντικά στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή σύμφωνα με τα άρθρα 10 και 11, αντιστοίχως, του Κανονισμού (ΕΕ) 2020/852 και τις σχετικές κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, αξιοποιούνται, μεταξύ άλλων, οι πόροι των Πολυετών Δημοσιονομικών Πλαισίων, για την αποανθρακοποίηση των νησιών της παρ. 8 του άρθρου 13 της υπ. αρ. 181478/965/2017 κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Υποδομών και Μεταφορών, του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης καθώς και όλων των

ταμείων που θεσπίζονται στην οδηγία 2003/87/ΕΚ και στα οποία η Ελλάδα πληροί όλα τα κριτήρια επιλεξιμότητας»

10. Παρακολούθηση, συμμετοχή του κοινού και διαβούλευση

Το βασικό εργαλείο παρακολούθησης της προόδου σε ό,τι αφορά την επίτευξη των στόχων και την τήρηση των τομεακών προϋπολογισμών άνθρακα είναι η ετήσια έκθεση προόδου, την οποία καταρτίζει ουσιαστικά η διεύθυνση ΚΑΠΑ του ΥΠΕΝ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 28 του σχεδίου κλιματικού νόμου. Το σχέδιο προβλέπει επίσης διαβούλευση διάρκειας 1 μήνα με πολλούς φορείς (όχι όμως τους πολίτες) στον διαδικτυακό τόπο κλιματικού διαλόγου του άρθρου 27, και κατάθεση της έκθεσης στο κεντρικό κυβερνητικό όργανο χάραξης κλιματικής πολιτικής, δηλαδή την Κυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Ουδετερότητα.

Η κατάρτιση και οριστικοποίηση της ετήσιας έκθεσης προόδου προβλέπεται, δηλαδή ουσιαστικά, ως μια γραφειοκρατική ενδο-κυβερνητική διαδικασία που δεν συζητείται ούτε παρουσιάζεται στην κοινωνία και τους πολίτες. Για την σύνταξη της δε, αναπαράγονται δεδομένα από άλλες ετήσιες εκθέσεις που είναι υποχρεωμένη να υποβάλλει η χώρα στο πλαίσιο της συμμόρφωσής της με διάφορες ευρωπαϊκές οδηγίες οι οποίες αναφέρονται αναλυτικά στην παράγραφο 2 του άρθρου 28.

Με αυτόν τον τρόπο ωστόσο χάνεται σχεδόν ολοσχερώς η κεντρική στόχευση που πρέπει να έχει η ετήσια έκθεση προόδου, δηλαδή η εμπλοκή ολόκληρης της κοινωνίας αλλά και όλων των πολιτικών κομμάτων, στοιχείο που αποτελεί απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη των φιλόδοξων κλιματικών στόχων που θέτει ο εθνικός κλιματικός νόμος.

Υπογραμμίζεται ότι σε άλλους κλιματικούς νόμους στην Ευρώπη, όπως της Γαλλίας, της Ολλανδίας και της Ισπανίας, την ευθύνη της υποβολής της ετήσιας έκθεσης έχει η Επιστημονική Επιτροπή ή το Επιστημονικό Συμβούλιο για την Κλιματική Αλλαγή, ενώ στην περίπτωση του κλιματικού νόμου του Ηνωμένου Βασιλείου η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να απαντά στη γνωμάτευση της Επιστημονικής Επιτροπής. Επιπλέον η ετήσια έκθεση συζητείται στη Βουλή μαζί με τον ετήσιο οικονομικό προϋπολογισμό. Επιτυγχάνεται έτσι μεγαλύτερη αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και αντικειμενικότερος έλεγχος του κράτους γύρω από τα πιο βασικά ζητήματα κλιματικής πολιτικής, ενώ τόσο οι πολίτες όσο και οι εκπρόσωποι τους στη Βουλή αποκτούν πολύ καλύτερη εικόνα της κλιματικής πορείας της χώρας.

Για τους παραπάνω λόγους **προτείνεται η προσθήκη στο άρθρο 27 της συμμετοχής μέσω σχολίων στο οργαγον όλων των ενδιαφερομένων πολιτών τόσο σε ό,τι αφορά την ετήσια έκθεση προόδου όσο και τους πενταετείς προϋπολογισμούς άνθρακα καθώς και η ενσωμάτωση των σχετικών εκθέσεων διαβούλευσης στην τελική μορφή της έκθεσης.**

Επιπλέον, προτείνεται τροποποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 28 προκειμένου η ετήσια έκθεση προόδου να υποβάλλεται από την Επιστημονική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή στη Βουλή και να συζητείται διακομματικά από τα μέλη του Κοινοβουλίου την ίδια περίοδο κατά την οποία συζητείται και ο ετήσιος οικονομικός προϋπολογισμός. Ειδικότερα, προτείνεται:

(τροποποίηση παραγράφου 2, άρθρου 28): Η ετήσια έκθεση προόδου της παρ. 1 του παρόντος, μαζί με την αντίστοιχη έκθεση διαβούλευσης της παρ. 1 του άρθρου 24, υποβάλλονται για επεξεργασία και γνωμάτευση στην Επιστημονική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή, η οποία την υποβάλλει στη Βουλή των Ελλήνων για την καλύτερη ενημέρωση όλων των μελών του Κοινοβουλίου γύρω από την κλιματική πορεία της χώρας. Στη συνέχεια λαμβάνει χώρα συζήτηση στο Βουλή των Ελλήνων την περίοδο που συζητείται και ο ετήσιος οικονομικός προϋπολογισμός.